

Asia: VN/25636/2023

Väliaikainen poikkeaminen vesivoimalaitoksen lupamääräyksistä sähköjärjestelmän tasapainottamiseksi; työryhmän mietintö

Lausunnonantajan lausunto

1. Lausuntonne sähköjärjestelmän käyttövarmuutta turvaavia toimia koskevista ehdotuksista (18 luvun 5 a §)

Länsi-Suomen Kalatalouskeskus katsoo, että ehdotuksessa ei ole riittävän tarkasti määritelty niitä häiriötilanteita, joissa vesitalousluvan määräyksistä voitaisiin poiketa. Poikkeamismahdollisuuden tulisi koskea ainoastaan sellaisia vakavia kriisitilanteita, jotka uhkaavat yhteiskunnan kriittisten toimintojen tai huoltovarmuuden turvaamista ja jos nykyainsäädäntö ei tarjoa riittäviä toimintamahdollisuuksia.

Lakiehdotuksessa esitetyn kuuden vuoden voimassaoloajan perusteet jäävät epäselviksi. Mikäli poikkeamismenettely on tarkoitettu vain poikkeuksellisiin häiriötilanteisiin, on kuuden vuoden voimassaoloaika ylimitoitettu. Kalatalouden näkökulmasta näin pitkä voimassaoloaika herättää huolen siitä, että poikkeusluvasta muodostuu käytännössä pysyvä toimintamalli, jolla voitaisiin pitkäaikaisesti sivuuttaa vesitalousluvan määräyksiä.

2. Lausuntonne sähköjärjestelmän käyttövarmuutta turvaavien toimien menettelyä ja viranomaisjärjestelmää koskevista ehdotuksista (18 luvun 5 b §)

Länsi-Suomen Kalatalouskeskus katsoo, että menettelyssä tulisi nykyistä tarkemmin rajata ne vesivoimalaitokset ja rakennetut joet, joita poikkeamismenettely voisi koskea. Vaelluskalavesistöissä virtaamamuutoksilla voi olla erittäin merkittäviä kalataloudellisia vaikutuksia.

Esimerkiksi Kokemäenjoen alimman voimalaitoksen alapuolella voimakas lyhytaikaissäännöstely on yksi merkittävimmistä vaellussiian ja lohen luonnonlisääntymistä heikentävistä tekijöistä. Nopeat virtaamavaihtelut voivat kuivattaa kutualueita tai huuhtoa mädin, jolloin lisääntyminen epäonnistuu. Lyhytaikaissäännöstelyn haittojen vähentäminen on tunnistettu tärkeäksi tavoitteeksi myös Porin kalatalousalueen käyttö- ja hoitosuunnitelmassa.

Länsi-Suomen Kalatalouskeskus katsoo lisäksi, että poikkeamismenettelyä valmisteltaessa tulee aina kuulla kalatalousasioista vastaavaa viranomaista ja jos poikkeaminen koskee vaelluskalavesistöä, tulee lausuntonmenettelyyn ottaa mukaan myös asianomainen kalatalousalue, jolla on paikallista tietoa vesistön kalataloudellisista olosuhteista.

3. Lausuntonne Energiaviraston tiedonsaantioikeutta koskevista ehdotuksista (18 luvun 5 c §)

Länsi-Suomen Kalatalouskeskuksella ei ole huomautettavaa Energiaviraston tiedonsaantioikeuden laajentamiseen. Päätöksenteon tulee kuitenkin perustua riittävään kalataloudelliseen asiantuntemukseen, esimerkiksi kalatalousviranomaisen lausuntoon.

4. Lausuntonne sähköjärjestelmän käyttövarmuutta turvaavista toimista johtuvien edunmenetysten korvaamista koskevista ehdotuksista (18 luvun 6 a §)

On tärkeää, että poikkeustoimista aiheutuvat vahingot korvataan asianmukaisesti. Kalataloudelliset haitat poikkeavat kuitenkin monista muista vahingoista siinä, että niiden vaikutukset voivat näkyä vasta useiden vuosien kuluttua. Esimerkiksi yhden tai useamman vuosiluokan menettäminen voi heikentää kalakantoja pitkäaikaisesti.

Kalataloudellisia vahinkoja voivat olla muun muassa kalakantojen heikkeneminen, kaupallisen kalastuksen tuottojen väheneminen sekä kalastusmatkailulle aiheutuvat taloudelliset menetykset. Tämän vuoksi oikeutta korvauksiin ei tulisi rajata ainoastaan välittömiin

5. Lausuntonne ehdotuksen vaikutusten arvioinnista (erityisesti millaisia vaikutuksia näette ehdotuksilla olevan ja onko ehdotuksilla muita kuin mietinnössä tunnistettuja vaikutuksia, mitä)

Länsi-Suomen Kalatalouskeskuksen näkemyksen mukaan mietinnössä aliarvioidaan kalataloudelliset vaikutukset. Mietinnössä vaikutuksia kuvataan pääosin paikallisiksi ja lyhytaikaisiksi, vaikka käytännössä jo hyvin lyhytaikainen juoksutuksen muutos voi vaikuttaa alapuoliseen vesistöön kymmenien kilometrien matkalla.

Voimakkaat virtaamavaihtelut voivat lisätä kalanpoikasten kuolleisuutta, heikentää kututulosta ja johtaa kokonaisen vuosiluokan menettämiseen. Tällaisilla vaikutuksilla on pitkäaikaisia seurauksia vesiluonnon monimuotoisuudelle, elinkeinokalataloudelle ja kalastusmatkailulle. Lisäksi ne voivat vaikeuttaa vesienhoidon tavoitteiden saavuttamista sekä vaarantaa vaelluskalakantojen elvyttämiseksi tehtyjen kunnostustoimenpiteiden tuloksia.

6. Lausuntonne vesivoiman tilapäisiä lisäämismahdollisuuksia ja sen vaikutuksia koskevan, päätösmenttelyä edeltävän selvityksen tarpeellisuudesta ja toteutuksesta

Mikäli lakiehdotus etenee, tulee ennen sen soveltamista laatia valtakunnallinen selvitys vesivoiman tilapäisistä lisäämismahdollisuuksista ja niiden vaikutuksista. Selvityksessä tulisi kartoittaa ne vesivoimalaitokset ja vesistöt, joita poikkeamismenettely voisi koskea, sekä arvioida niiden kalataloudelliset ja ekologiset vaikutukset.

Selvityksen valmistelussa tulee kuulla viranomaisten lisäksi myös kalatalousalueita, kalastusoikeuden haltijoita sekä muita tahoja, joilla on paikallista asiantuntemusta vesistöjen käytöstä ja kalataloudesta. Näin voidaan varmistaa, että päätöksenteko perustuu mahdollisimman kattavaan tietoon eri vaikutuksista.

7. Muut huomionne ehdotuksesta

Länsi-Suomen Kalatalouskeskus pitää sähköjärjestelmän käyttövarmuuden turvaamista tärkeänä yhteiskunnallisena tavoitteena. Lakiehdotus tarkastelee kuitenkin ratkaisua lähes yksinomaan vesivoiman näkökulmasta eikä riittävästi arvioi vaihtoehtoisia keinoja sähköjärjestelmän joustavuuden lisäämiseksi.

Länsi-Suomen Kalatalouskeskus ei kannata lakiehdotusta esitettyssä muodossa. Esitetty sääntely lisääisi epävarmuutta rakennettujen jokien kalatalouden hoidossa ja vaikeuttaisi uhanalaisten vaelluskalakantojen elvyttämistä. Lakiehdotuksessa ei myöskään ole riittävästi huomioitu niitä pitkäaikaisia kalataloudellisia vaikutuksia, joita poikkeavat virtaamamuutokset voivat aiheuttaa.

Niinikorpi Anu
Länsi-Suomen Kalatalouskeskus ry